

Πολιτιστικό Πρόγραμμα «Λογοτεχνία και Ζωγραφική»: Μία Αφορμή για Χρήση της Τεχνολογίας με Έμφαση στην Έρευνα και τη Δημιουργικότητα των Μαθητών

Βαρδή Ελένη¹, Χατζηαντωνίου Παναγιώτης²

¹MSc, Εκπαιδευτικός Δ/θμιας Εκπ/σης κλ. ΠΕ02 Ν. Ηλείας,
elvardi@sch.gr

²PhD, Εκπαιδευτικός Δ/θμιας Εκπ/σης κλ. ΠΕ19 Ν. Αχαΐας,
hagianto@sch.gr

Περίληψη

Στην παρούσα εισήγηση γίνεται παρουσίαση ενός εκπαιδευτικού πολιτιστικού προγράμματος, όπου κείμενα νεοελληνικής λογοτεχνίας μελετήθηκαν με σκοπό τη διαθεματική προσέγγισή τους μέσω της εικαστικής δημιουργίας. Στόχος ήταν η ζωγραφική αναπαράσταση σκηνών από τα εν λόγω κείμενα. Σημαντική αποδείχτηκε η χρήση των ΤΠΕ: Διαδίκτυο, Επεξεργασία Κειμένου, Ψηφιακή Σάρωση. Συγκεκριλώνοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι έγινε προσπάθεια :1) για μια δημιουργική σύζευξη της λογοτεχνίας και της τεχνολογίας, 2) για να παρουσιαστεί η επίδραση που μπορεί να έχει η λογοτεχνία στη ζωγραφική και 3) για την εφαρμογή της χρήσης των ΤΠΕ σε ένα κατ' ουσίαν θεωρητικό μάθημα.

Λέξεις – κλειδιά : *λογοτεχνία, ζωγραφική αναπαράσταση, Διαδίκτυο.*

1. Εισαγωγή

Στο εν λόγω πολιτιστικό πρόγραμμα συμμετείχαν 14 από τους 31 μαθητές ενός ορεινού και απομακρυσμένου γυμνασίου του νομού Ηλείας. Η πηγή έμπνευσης για τη ζωγραφική ήταν 13 κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας που εμπεριέχονται στα σχολικά διδακτικά εγχειρίδια των δύο πρώτων γυμνασιακών τάξεων. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε επικεντρώθηκε στα εξής σημεία: α) εντοπίστηκαν τα βασικά σημεία εικαστικής αξιοποίησης από κάθε κείμενο, β) προσεγγίστηκε το περιεχόμενό του με έμφαση στο νόημα, το στόχο του συγγραφέα, την κεντρική ιδέα και τους βασικούς ήρωες. Βασικοί στόχοι ήταν η διαθεματική προσέγγιση της λογοτεχνίας μέσω της εικαστικής δημιουργίας αλλά και η ομαλή ενσωμάτωση της χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αρχικά έγινε η διδακτική προσέγγιση με το συνήθη τρόπο διδασκαλίας. Ύστερα τα παιδιά χωρίστηκαν σε ομάδες και ανέλαβαν το έργο της αναζήτησης, καταγραφής και συγκέντρωσης επιπλέον υλικού τόσο για τη ζωή και το έργο του κάθε συγγραφέα όσο και για τα συγκεκριμένα κείμενα. Στη συνέχεια η εργασία των μαθητών μεταφέρθηκε στην τάξη όπου επιδόθηκαν στη ζωγραφική, στην προσπάθειά τους να αποτυπώσουν στην ακουαρέλα τους αυτά που τους εντυπωσίασαν ή αποτυπώθηκαν καλύτερα στη μνήμη τους. Αφού ολοκληρώθηκαν όλες οι ζωγραφιές, τότε ακολούθησε το στάδιο της αξιολόγησης αρχικά με την κριτική από τους μαθητές προς τους συμμαθητές τους και στη συνέχεια με τις απαντήσεις σε ερωτηματολόγιο. Οι ζωγραφιές πρόκειται να δημοσιευτούν στο Διαδίκτυο (σε ιστολόγιο).

Η σύλληψη της βασικής ιδέας προγράμματος καθώς και η μεθοδολογία υλοποίησής του στηρίχτηκαν στο θεωρητικό υπόβαθρο που συναντάται σε ερευνητικές εργασίες, σχετικές με την διδασκαλία της γλώσσας, την αξιοποίηση των ΤΠΕ και τα διαθεματικά προγράμματα (Ιωάννου Σ.- Φερεντίνος Σ. 2007; Κουλουμπαρίτση Α., 2002; Χατζησαββίδης Σ., 2003; D' Angelo J., 1988; Πόστμαν, Ν., 1997; Rennie, L & Jarvis, T., 1996; Schwarz, M., 2006)

Στη συνέχεια της εισήγησης παρουσιάζεται το εν λόγω πρόγραμμα με τη δομή ενός εκπαιδευτικού σεναρίου.

2. Στάδια εξέλιξης εργασίας

- A. ΥΛΙΚΟ ΠΡΟΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ: ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ (επιλογή από τις δύο πρώτες γυμνασιακές τάξεις)
- B. ΜΕΘΟΔΟΣ:
 - α) ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
 - β) ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
 - γ) ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

- δ) ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (χαρακτηρισμός προσώπων ή καταστάσεων, εντοπισμός ή/και παραλληλισμός αξιών και ιδεών του έργου που έχουν σχέση με την εποχή του έργου και τη βιωματικότητα των μαθητών)
- Γ. ΜΕΣΑ:
- 1) διδακτική προσέγγιση με τη βοήθεια της διδάσκουσας,
 - 2) χωρισμός σε ομάδες : α) έρευνα στον Η/Υ για εύρεση επιπλέον υλικού για το συγγραφέα και την εποχή του, β) βιωματική προσέγγιση με σύγκριση της εποχής μας με την εποχή του συγγραφέα, καθώς και της κεντρικής ιδέας του κειμένου με τις ιδέες και τις καταστάσεις που επικρατούν σήμερα.
- Δ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΥΛΙΚΟΥ
- Ε. ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ
- ΣΤ. ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ-ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (έλεγχος για το αν οι ζωγραφιές σχετίζονται άμεσα με τις κεντρικές σκηνές, τα πρόσωπα και τις περιγραφόμενες στα κείμενα καταστάσεις)
- Ζ. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΣΥΓΚΡΙΣΗ
- Η. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥΣ
- Θ. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΟ INTERNET

3. Χρήση ΤΠΕ στο συγκεκριμένο πρόγραμμα

Οι ΤΠΕ αξιοποιήθηκαν ως εργαλείο διανομής μαθητικού, πληροφοριακού υλικού, ως εργαλείο αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης των μαθητών, ως εργαλείο υποβοήθησης της διδασκαλίας και ως εργαλείο υποστήριξης της διαδικασίας της μάθησης

Η αξιοποίησή τους βασίστηκε στην κινητοποίηση και ενεργητική συμμετοχή των μαθητών. Σημαντικός παράγοντας είναι και η αποδοχή των σημαντικών ατομικών διαφορών μεταξύ των μαθητών ως προς τις ικανότητές τους στη σκέψη, την επεξεργασία των πληροφοριών, την κατανόηση, τη λήψη αποφάσεων και τον τρόπο επίλυσης διαφόρων προβλημάτων

Το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε για να προσεγγίσει τη «Μάθηση με τη βοήθεια του υπολογιστή» (CAL) (Ιωάννου, 2002) ήταν **το Διερευνητικό Μοντέλο** (Εφαρμογές του υπολογιστή για μοντελοποίηση, διερεύνηση, ανακάλυψη, εξάσκηση, δημιουργία).

Αναλυτικά, ο εξοπλισμός και το λογισμικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν:

Υλικό: Ηλεκτρονικός υπολογιστής με πρόσβαση στο Διαδίκτυο, Εκτυπωτής, Σαρωτής (scanner)

Λογισμικό: Φυλλομετρητής Ιστού (Web Browser), Πρόγραμμα Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου, Πρόγραμμα Επεξεργασίας Κειμένου, Πρόγραμμα Παρουσίασης, Πρόγραμμα Σάρωσης και επεξεργασίας εικόνων

4. Αποτελέσματα

- α. Υποστήριξη ενεργητικής μάθησης και βιωματικής προσέγγισης
- β. Ενεργοποίηση και συνεργασία των μαθητών μέσω δημιουργικών δραστηριοτήτων, πειραματισμού και διερεύνησης.
- γ. Έμφαση στην εμπλοκή του μαθητή με αυθεντική δραστηριότητα διαθεματικής προσέγγισης εννοιών
- δ. Διατύπωση από τους μαθητές των δικών τους απόψεων και ανάληψη πρωτοβουλιών.
- ε. Επικοινωνία μεταξύ των μαθητών και μεταξύ μαθητών και καθηγήτριας.
- στ. Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων ως μέσο αυτοαξιολόγησης του μαθητή και διαμόρφωση συγκεκριμένων κριτηρίων μεθόδων κριτικής και αυτοκριτικής με απώτερο στόχο τη διαμόρφωση διαδικασιών αυτοελέγχου.

5. Συμπεράσματα –Αποτελέσματα από την απάντηση των ερωτήσεων του διανεμηθέντος ερωτηματολογίου

1. Σε όλους τους μαθητές έκανε εντύπωση η συγκεκριμένη δραστηριότητα και δεν είχαν ποτέ κάνει κάτι παρόμοιο.

2. Η ομαδική έρευνα στον Η/Υ ήταν κάτι που τους άρεσε ιδιαίτερα και την έκαναν με κέφι και ζήλο.
3. Η ομαδική ζωγραφική αλλά και η ομαδική έρευνα συνέσφιξε τις προσωπικές τους σχέσεις αλλά και ώθησε κάποιους από αυτούς να κάνουν μετέπειτα παρέα με συμμαθητές τους που δεν τους γνώριζαν αρκετά καλά.
4. Δε δυσκολεύτηκαν να εμπνευστούν από τα συγκεκριμένα λογοτεχνικά έργα. Κάποιοι αντιμετώπισαν δυσκολία στο να ζωγραφίσουν γιατί δεν είχαν και πολλές ικανότητες. Παρ' όλα αυτά δέχτηκαν με προθυμία να συμμετάσχουν και τελικά η προσπάθειά τους ήταν αυτή που μέτρησε.
5. Όταν προχώρησαν στο στάδιο της αξιολόγησης των δημιουργιών των συμμαθητών τους ήταν κάπως φειδωλοί στα σχόλιά τους, μετρημένοι και επεικειές. Ύστερα όμως την κατευθυνόμενη από την καθηγήτρια προτροπή για κριτική αντιμετώπιση, προέβησαν σε εύστοχα σχόλια. Εν κατακλείδι μερικές ζωγραφιές ξαναδουλεύτηκαν και παρουσιάστηκαν εκ νέου στην τάξη.
6. Η πιθανή μελλοντική δημοσίευση στο Διαδίκτυο είναι ένα γεγονός που έχει ενθουσιάσει τα παιδιά. Έχουν ήδη προβεί στη διάδοση αυτής της πληροφορίας στους συμμαθητές, τους καθηγητές και τους γονείς τους.
7. Στην πορεία της έρευνας απέκτησαν γνώσεις όχι μόνο για τους συγκεκριμένους συγγραφείς αλλά και για άλλα θέματα, που δεν πίστευαν μέχρι τότε ότι θα μπορούσαν να μάθουν μέσα από το Διαδίκτυο, με αποτέλεσμα να ανοίξουν τους ορίζοντές τους.

6. Γενικά συμπεράσματα

- Οι μαθητές κατανόησαν τη σχέση που μπορεί να έχει η λογοτεχνία με τη ζωγραφική και το πώς μπορεί να εμπνευστεί ένας ζωγράφος από αυτήν.
- Παρουσίασαν στην τάξη τις δικές τους δημιουργίες, οι οποίες και αξιολογήθηκαν από τους συμμαθητές τους.
- Η αναζήτηση στο Διαδίκτυο, η παράλληλη αξιοποίηση και ο σχολιασμός έργων ζωγραφικής με θέμα συναφές με εκείνο του κειμένου βοήθησε τόσο στην απόκτηση εικαστικών εμπειριών όσο και στην εύστοχη επίδρασή τους στη ζωγραφική έμπνευση των μαθητών.
- Επιπλέον, η αναζήτηση στοιχείων στο Διαδίκτυο για την εποχή που γράφτηκε το κάθε κείμενο επέδρασε αποφασιστικά στη διαμόρφωση άποψης για τον κάθε συγγραφέα και στην ευκολότερη απόδοση εικόνων από το κείμενο που κάθε φορά διαβαζόταν από τα παιδιά.
- Οι μαθητές ασκήθηκαν στην αναζήτηση πληροφοριών μέσω Διαδικτύου και ανέπτυξαν την επιλεκτική, την αφομοιωτική αλλά και την κριτική ικανότητά τους κατά την αξιολόγηση αυτών των πληροφοριών.
- Η συνεργατικότητα και η συμμετοχικότητα ήταν οι ικανότητές που αναπτύχθηκαν στο μεγαλύτερο βαθμό.
- Έκαναν μια πιο ενδελεχή προσπάθεια σύνδεσης της εποχής και των βιωμάτων του κάθε συγγραφέα με τη δική τους εποχή και τα προσωπικά τους βιώματα.

7. Μερικές ζωγραφιές των μαθητών

Στην εικόνα 1 (α, β, γ και δ) παρουσιάζονται, ενδεικτικά, ζωγραφιές μαθητών εμπνευσμένες από ισάριθμα κείμενα (ο τίτλος και ο συγγραφέας κάθε κειμένου αναγράφονται στις λεζάντες):

(α)

(β)

(γ)

(δ)

Εικόνα 1: (α) Παράπονο σκύλου, Κρίτων Αθανασούλης, (β) Το πιο γλυκό ψωμί, (Λαϊκό παραμύθι) (γ) Η γάτα του παπά (Γρ. Ξενόπουλος) (δ) Όλα τα πήρε το καλοκαίρι (Οδυσσέας Ελύτης)

Βιβλιογραφία

- Ιωάννου Σ. (2002), Εισαγωγή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ
- Ιωάννου Σ.- Φερεντίνος Σ. (2007), Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση: Αλλάζοντας το μαθησιακό περιβάλλον – Διαπιστώσεις και προοπτικές, Περιοδικό Αστρολάβος, Τεύχος 6, ΕΜΕ, Αθήνα
- Κουλουμπαρίτση Α. (2002). Η Ευέλικτη Ζώνη αλλάζει το σχολείο: Μία μελέτη περίπτωσης μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες κι αμοιβαίες δεσμεύσεις. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, Τεύχος 6, Παιδαγωγ. Ινστιτούτο, σσ. 57-79.
- Χατζησαββίδης Σ. (2003). Η διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας στο πλαίσιο των πολυγραμματισμών, Περιοδικό *Φιλολογος*, αριθμ. 113, Εκδόσεις Σαββάλας, σσ. 405-414.
- D' Angelo J. (1988). Computers for Art Teachers. *Art Education*, Vol. 41, No. 5, Resources for Teaching (Sep 1988)
- Πόσμαν, Ν. (1997). *Τεχνοπόλιο. Η υποταγή του πολιτισμού στην τεχνολογία* μτφρ. Κ. Μεταξά). Αθήνα: Καστανιώτης
- Rennie, L & Jarvis, T. (1996). Understanding technology: the development of a concept. *International Journal of Science Education*, pp. 977 – 992
- Schwarz, M. (2006). *e-Culture: Crossovers and Challenges*. Ανασύρθηκε 12,Δεκ 2007 από <http://eculturefactory.de/download/schwarz.pdf>